

По повод 90-годишнината на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска

Оваа година обединува два значајни јубилеи, судбински поврзани – одбележуваме 1100 години од упокојувањето на Климент Охридски (916) и 90 години од раѓањето на нашата ценета професорка Радмила Угринова-Скаловска, проучувач на кирило-методиевското и Климентовото дело, еден од врвните палеослависти во Македонија.

Проф. Угринова-Скаловска (6 февруари 1926) припаѓа кон првата генерација дипломирани македонисти на тогашниот Филозофски факултет (подоцна Филолошки факултет) во Скопје. Таа, заедно со акад. Божидар Видоески, биле првите асистенти на Катедрата за македонски јазик и јужнословенски јазици.

Да се потсетиме, по овој повод, за придонесите на професорката Угринова-Скаловска за македонистиката со коишто таа остави свој печат во филолошкиот и во културниот свет во Македонија, но и надвор од неа.

Пред сè проф. Угринова-Скаловска ние, нејзините студенти, ја паметиме како врвен професор. Таа во текот на својот работен век предаваше старословенски јазик, споредбена граматика на словенските јазици, разни курсеви од современ македонски јазик. И нејзиниот научен интерес го покрива широкото поле на овие дисциплини, но основниот научен интерес ѝ е палеославистиката. Како професор таа останува во трајно сеќавање на бројни генерации студенти на Филолошкиот факултет “Блаже Конески” при Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” во Скопје. Овие, за студентите најтешки предмети, професорката ги предаваше со невидена леснотија и разбирливост. Од областа на современиот јазик таа вовеле и предмет наречен специјален курс по македонски јазик во кој се изучуваше практичната примена на стекнатото знаење. Од нејзината професорска дејност остануваат и двата учебници по предметите што ги предаваше; *Старословенски јазик*¹, којшто доживеа повеќе изданија и *Споредбена граматика на словенските јазици*². Во некои подобри времиња за образованието во Македонија и во средните училишта со културолошка насока се предаваше старословенскиот јазик, па за таа цел професорката изготви и учебник по старословенски за средно образование³. Во функција на наставата по овој предмет е и нејзиниот превод и издание на Панонските легенди⁴. Професорката беше и ментор на низа магистерски и докторски трудови што се однесуваа на историскојазична проблематика, со што се оформи научен кадар кој продолжи да работи во оваа област.

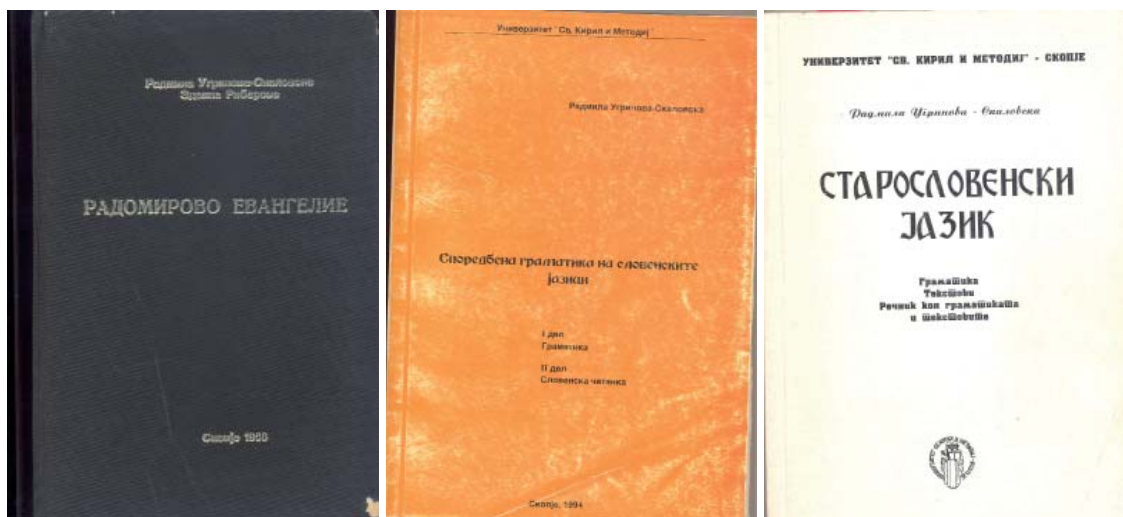
¹ *Старословенски јазик*. Скопје 1979, 168.

² *Споредбена граматика на словенските јазици*. Скопје 1994, 246.

³ *Старословенски јазик, за III и IV година културолошка струка*. Скопје 1986, 157.

⁴ *Панонски легенди*. Скопје 1970, 138.

Научната библиографија на нашиот јубилар брои околу сто и трисет единици, од кои голем број се книги. За научното дело на проф. Угринова-Скаловска пишувано е и претходно, по повод некои јубилеи, па така, нејзините колеги, соработници и студенти ѝ посветија зборник¹ со трудови. Во *Зборникот* е претставен и научниот опус на професорката², како и библиографија на нејзините трудови³. Во списанието *Македонски јазик*, по повод нејзината 80-годишнина беше објавен текст за нејзината дејност⁴.

Научниот интерес на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска се движи во неколку насоки: најстариот период на словенската писменост со посебен акцент на особеностите на текстовите од македонската редакција на црковнословенскиот јазик, современиот македонски јазик и споредбената граматика на словенските јазици. Во почетокот на својата научна дејност таа се занимава со проблемите на современиот македонски јазик и ја изработува докторската дисертација на тема *Значењето на глаголските префикси во македонскиот јазик*⁵, студија што претставува пионерски труд во славистиката во кој од семантички аспект се обработуваат глаголските префикси. Од областа на современиот македонски јазик се и низа нејзини трудови, а активно учествува, како соавтор (со Кр. Тошев, Б. Видоески, К. Конески и Т. Димитровски), во сите изданија на *Правописот на македонскиот литературен јазик*.

Од меѓународната активност треба да се истакне нејзиното учество на повеќе конгреси и конференции, како на пр. на VI меѓународен славистички конгрес во Прага⁶, на конгресот со кирилметодијевска проблематика во Рим⁷, во Хале, во

¹ *Зборник во чест на Радмила Угринова-Скаловска по повод седумдесетгодишнината*. Скопје 1997.

² Димитар Пандев. Лингвистичкиот профил на Радмила Угринова-Скаловска. *Зборник во чест на Радмила Угринова-Скаловска по повод седумдесетгодишнината*, 5–11.

³ Емилија Црвенковска. Библиографија на трудовите на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска. *Зборник во чест на Радмила Угринова-Скаловска по повод седумдесетгодишнината*, 13–23.

⁴ Емилија Црвенковска, Лилјана Макаријоска. По повод 80-годишнината на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска. *Македонски јазик* LVII, (2006), 2007, 15–18.

⁵ *Значењата на глаголските префикси во македонскиот јазик*. Скопје 1960, 126.

⁶ Улогата на црковнословенизмите во оформувањето на современиот писмен македонски јазик. *Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага*. Скопје 1968, 65–70.

⁷ Sur l'unité de la tradition littéraire ecclésiastique chez les Slaves des Balkans. *Christianity among the Slavs. The heritage of Saints Cyril and Methodius. Orientalia Christiana Analecta*, 231. Acts of the Inter-

Краков и др. Професорката Угринова-Скаловска во текот на својата работна кариера била на студиски престои во Прага, Москва и во Загреб.

Придонесот на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска за афирмацијата на македонската црковнословенска писменост е повеќестран. Таа има приредено важни изданија на словенските ракописи: *Радомирово евангелие*¹ во коавторство со Зденка Рибарова, за кое во 1989 год. ја добија наградата „Гоце Делчев“, највисоката награда за наука во Македонија, и *Добромирово евангелие* заедно со Вангелија Десподова², потоа изданија на избор од делата на Климент Охридски³. Нејзините трудови во голем дел се однесуваат на јазичните особености на текстовите од Охридската школа и воопшто на македонските црковнословенски текстови.

Несомнено, мошне значен е придонесот на проф. Угринова-Скаловска во организирањето на Одделението за историја на македонскиот јазик во Институтот за македонски јазик “Крсте Мисирков” во Скопје. Под нејзино раководство во 1964 година започнува поставувањето на основната методологија за изработка на *Речникот на македонските црковнословенски ракописи* чијшто редактор е до денеска, кога веќе е излезен од печат првиот том од овој речник. Голем е нејзиниот придонес во иницирањето и востановувањето на заедничките начела за работата врз Речникот на црковнословенскиот јазик од одделни редакции во јужнословенските центри, особено во работата на Меѓународната комисија за црковнословенски речници при Меѓународниот славистички комитет. Таа го организира обезбедувањето микрофилмови, односно фото-снимки од македонските ракописи што се чуваат во разни библиотеки во светот и ја прави селекцијата на ракописите како резултат на проучувањето на јазичните и лексичките специфичности. Лексикографската обработка е нужно проследена со континуирани детални проучувања не само на лексичките, туку и на граматичките особености на текстовите. До ден денешен, и покрај длабоката возраст, но со остро око, насобрано знаење и извонредна луцидност, професорката Угринова-Скаловска трпеливо го редактира материјалот од Речникот.

Научните врски како и пријателствувањето со колегите од странство е особено значајно за личноста. Контактите со странските колеги проф. Угринова-Скаловска ги остваруваше, освен преку своите престои во странство и учества на меѓународни конференции, преку нејзината долгогодишна работа како лектор и како предавач на Семинарот за македонски јазик, литература и култура што веќе речиси пет децении се одржува во Охрид. Многумина од странските слависти беа нејзини ученици, на кои потоа таа им помагаше и во нивните научни македонистички трудови. Таа беше и е близок соработник и пријател со низа слависти од светот како Рина Павловна Усикова (Москва), Франтишек Вацлав Мареш (Прага, Виена), Аница Назор (Загреб), Јежи Русек (Краков), Херберт Галтон (Виена), како и со странските македонисти од помладите генерации како Виктор Фридман (Чикаго), Јуми Накацима (Токио) и др. Секако треба да се одбележи и дека Хорас Лант при собирањето на материјал за првата граматика на македонскиот јазик напишана на англиски јазик (издадена 1952 год.), бил чест гостин во нејзиниот дом каде што мајката на професорката му служела како информатор.

national Congress held on the Eleventh Centenary of the Death of St. Methodius. Rome. October 8–11, 1985. Roma 1988, 381–387.

¹ *Радомирово евангелие*. Стари текстови IV. Скопје 1988, 571.

² *Добромирово евангелие II*. Скопје – Прилеп 1992, 320.

³ *Климент Охридски. Житија, слова, поуки*. Предговор Х. Поленаковиќ. Избор, превод и коментар Радмила Угринова-Скаловска. Скопје 1974, 165; *Климент Охридски. Похвали и слова*. Предговор, избор, превод и коментар. Скопје 1996, 164.

За научната љубопитност во следењето на сè што се објавувало од сферите на нејзиниот научен интерес, особено на странските изданија, сведочат и нејзините бројни прикази објавени во разни научни и стручни списанија.

Во оваа пригода малку и за уште нешто што го карактеризира широкиот профил на нашиот јубилар – таа е пасиониран љубител на убавата литература. Таа со несмален интерес секојдневно чита убава литература, а најмногу е воодушевена од руските писатели кои ги чита во оригинал. Така од Пушкин, Достоевски, Чехов, до Пелевин, Улицка и др., речиси нема автор што не ја привлекол нејзината читателска љубопитност. Извонредниот интерес и познавање на литературата, особено на словенските народи, дојде до израз и во нејзиниот учебник по споредбена граматика на словенските јазици чишто втор дел е читанка со избор од текстови од сите словенски литератури, придружен со речник за секој јазик.

Како личност со висок личен морал и чесност на вистински научник, професорката Радмила Угринова-Скаловска има искрено признание од колегите за нејзината научна и педагошка дејност. Таа е позната и почитувана во Македонија, а со својот авторитет придонесе за поширока афирмација на македонистиката во светот.

Сведения об авторе:

Емилија Црвенковска,
редовен професор
Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици
Филолошки факултет “Блаже Конески”
Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” (Скопје)

Эмилия Црвенковска,
професор
кафедра македонскогo и јужнославјанских јазыков
филологический факультет «Блаже Конески»
университете Свв. Кирилла и Мефодия (Скопье)

Emilia Crvenkovski,
Professor
Department of Macedonian and South Slavic Languages
Faculty of Philology «Blazhe Koneski»
University Sts. Cyril and Methodius (Skopje)